

The Thai Journal of Pharmaceutical Sciences

Volume 17
Issue 3 1993

Article 1

1-1-1993

โรซีซมยศจุ

n/a

Follow this and additional works at: <https://digital.car.chula.ac.th/tjps>

Part of the [Pharmacology Commons](#)

Recommended Citation

n/a (1993) "โรซีซมยศจุ," *The Thai Journal of Pharmaceutical Sciences*: Vol. 17: Iss. 3, Article 1.

DOI: <https://doi.org/10.56808/3027-7922.1242>

Available at: <https://digital.car.chula.ac.th/tjps/vol17/iss3/1>

This Editorial is brought to you for free and open access by the Chulalongkorn Journal Online (CUJO) at Chula Digital Collections. It has been accepted for inclusion in The Thai Journal of Pharmaceutical Sciences by an authorized editor of Chula Digital Collections. For more information, please contact ChulaDC@car.chula.ac.th.

โทษชยคุรุ

(ตำนานความเป็นมาของพระกริ่ง)

สมเด็จพระสังฆราชแพ ตีสสเทวมหาเถร

สมเด็จพระสังฆราช แพ ตีสสเทว เคยรับสั่งเสมอว่าคำว่า “กริ่ง” นี้มาจากคำถามที่ว่า “กีกุสโล” คือเมื่อพระโยควาจรบำเพ็ญสมณธรรม มีจิตผ่านกุศลธรรมทั้งปวงเป็นลำดับไปแล้ว ถึงขั้นสุดท้าย จิตเสวยอุเบกขา เวทนา ปัญญาภิสังขารเปลี่ยนไป อเนกชา เป็นเหตุให้พระโยควาจรเอะใจขึ้นว่า “กีกุสโล” นี้เป็นกุศลอะไร เพราะเป็นธรรมที่เกิดขึ้นแปลกประหลาดไม่เหมือนกับกุศลอื่นที่ผ่านมา ดังนั้นคำว่า “กีกุสโล” จึงเป็นชื่อของ อเนกชา คือ “นิพพุติ” แปลว่า “ดับสนิท” คือ หมายถึงพระนิพพานนั่นเอง (มหาแสง มนวิฑูร)

พระพุทธรูปลักษณะของพระกริ่งเป็นแบบพระพุทธรูปมหายานทางประเทศทิเบต และปรากฏว่าในประเทศเขมรก็มีพระกริ่งแบบนี้เหมือนกับเรา เรียกกันว่า “กริ่งปทุม” ประเพณีนิยมสร้างพระกริ่งของไทยจะได้ครูจากเขมรเป็นแน่แท้ และมีการสร้างกันในยุคกรุงสุโขทัยแล้ว ที่กล่าวว่าตำราสร้างพระกริ่งในยุคกรุงรัตนโกสินทร์นี้ เดิมเป็นของสมเด็จพระพนรัตน์ วัดป่าแก้วก็อาจจะจริงเพราะสมเด็จพระพนรัตน์องค์นั้นท่านคงจะได้รวบรวมวิธีการสร้างตำราเก่าๆ และในสมัยนั้นวัดป่าแก้ว ก็นับถือกันว่าเป็นสำนักอริยัญญิกาวาสมถรรุระวิปัสสนาธุระ

อันที่จริงพระกริ่ง ก็คือ พระปฏิมาพระโทษชยคุรุพุทธเจ้านั่นเอง พระพุทธเจ้าองค์นี้เป็นที่นิยมนับถือของปวงพุทธศาสนิกชนฝ่ายลัทธิมหายานยิ่งนัก ปรากฏพระประวัติมาในพระสูตรสันสกฤตสูตรหนึ่งคือ “พระพุทธรูปโทษชยคุรุไวฑูรย์ประภาราชามูลประณิธานสูตร” แปลเป็นจีนในราวพุทธศตวรรษที่ ๑๐ ซึ่งขอแปลโดยย่อสู่กันฟังดังนี้

สมัยหนึ่ง พระผู้มีพระภาคเจ้า พระศากยมุณี พุทธะเสด็จประทับ ณ กรุงเวสาลีสุขโขมวิหารพร้อมด้วยพระมหาสาวก ๘,๐๐๐ องค์ พระโพธิสัตว์มหาสัตว์ ๓๖,๐๐๐ องค์และพระราชาธิบดีเสนาอำมาตย์ตลอดจนปวงเทพก็โดยสมัยนั้นแล พระมัญชุศรีผู้ธรรมราชาบุตรอากัศยพระพุทธานิหารลุกขึ้นจากที่ประทับทำจีวรเฉวียงบ่าข้างหนึ่งลงคุกพระชานุกับแผ่นดิน ณ เบื้องพระพักตร์ของสมเด็จพระโลกนาถเจ้า ประคองอัญชูลีกราบทูลขึ้นว่า “ข้าแต่พระผู้มีพระภาคเจ้า ขอพระองค์โปรดประทานพระธรรมเทศนา พระพุทธานามและมหามูลปณิธาน และคุณวิเศษอันโอฬาร แห่งปวงพระสัมมาสัมพุทธเจ้าทั้งหลาย เพื่อยังผู้สดับพระธรรมกถาให้ได้รับหิตประโยชน์บรรลุถึงสุขภูมิ” พระบรมศาสดาทรงรับอาราธนาของพระมัญชุศรีโพธิสัตว์แล้ว จึงทรงแสดงพระเกียรติคุณของพระโภชชยคุรุพุทธเจ้าว่า

“ดูก่อนกุลบุตร จากที่นี่ไปทางทิศตะวันออกผ่านโลกธาตุดันมีจำนวนดอกเม็ดทรายในคงคานที่ ๑๐ นที รวมกัน ณ ที่นั้นมีโลกธาตุดันหนึ่งนามว่าวิสุทธิไพฑูรย์ โลกธาตุดัน โลกธาตุดันมีพระพุทธเจ้าซึ่งทรงพระนามว่าโภชชยคุรุไวฑูรย์ประภคต พระองค์ถึงพร้อมด้วยพระภาคเป็นพระอรหันต์ เป็นผู้ตรัสรู้ดีชอบแล้วด้วยพระองค์เอง เป็นผู้สมบูรณ์ด้วยวิชาและจรณะเป็นผู้เสด็จไปดีแล้ว เป็นผู้รู้แจ้งโลกเป็นผู้ยอดเยี่ยมไม่มีใครเปรียบ เป็นสารถิฝีกบรูษ เป็นศาสดาแห่งเทวดา และมนุษย์เป็นผู้เบิกบานแล้ว เป็นผู้จำแนกธรรมกล่าวสอนสัตว์ ดูก่อนมัญชุศรี ณ เบื้องอดีตภาค เมื่อพระตถาคตเจ้าพระองค์นี้ยังเสวยพระชาติเป็นพระโพธิสัตว์บำเพ็ญบารมีอยู่ พระองค์ทรงตั้งมหาปณิธาน ๑๒ ประการ เพื่อยังความต้องการแห่งสรรพสัตว์ให้บรรลุ”

ก็มหาปณิธาน ๑๒ ประการเป็นไฉน

๑. ในกาลใด ที่เราได้บรรลุพระอนุตรสัมมาสัมโพธิญาณ ซึ่งมีวรกายอันรุ่งเรือง ส่องสาดทั่วอันนต-โลกธาตุ บริบูรณ์ด้วยมหาปฐิสลักษณ์ ๓๒ และอนุพยัญชนะ ๘๐ ขอให้สรรพสัตว์จึงมีวรกายดุจเดียวกับเรา
๒. ในกาลใด ที่เราได้บรรลุพระอนุตรสัมมาสัมโพธิญาณ ขอให้วรกายของเรามีสีสันดุจไพฑูรย์ มีรัศมีรุ่งโรจน์โชตินาการยิ่งกว่าแสงจันทร์ และแสงอาทิตย์ ประดับด้วยคุณาลังการอันมหิหารไพศาลพันลึกส่องทางให้แก่สัตว์ที่ตกอยู่ในอบายคติ ให้หลุดพ้นเข้าสู่คติที่ชอบตามปรารถนา
๓. ในกาลใด ที่เราได้บรรลุพระอนุตรสัมมาสัมโพธิญาณ ก็ขอให้เราได้ใช้ปัญญาโกศลอันล้ำลึกสุขุม ไม่มีที่สิ้นสุดยังสรรพสัตว์ให้ได้รับโภคสมบัตินานาประการ อย่าได้มีความยากจนใดๆ
๔. ในกาลใด ที่เราได้บรรลุพระอนุตรสัมมาสัมโพธิมรรค หากมีสัตว์ใดดำเนินปฏิบัติทาแบบสาวกยาน บัณฑิตยาน ก็ขอให้เราสามารถยังเขามาดำเนินปฏิบัติทาแบบมหายาน
๕. ในกาลใด ที่เราได้บรรลุพระอนุตรสัมมาสัมโพธิญาณ หากมีสรรพสัตว์ใดมาประพฤติพรหมจรรย์ในธรรมวินัยของเรา ก็ขอให้เขาเหล่านั้นอย่าได้มีศีลวิบัติเลย จึงบริบูรณ์ด้วยองค์แห่งศีลทั้ง ๓ เกิด หากมีผู้ใดศีลวิบัติเมื่อได้สดับนามแห่งเราก็ขอให้จงบริบูรณ์ดุจเดิมไม่ตกสู่ทุคตินริยาบาย
๖. ในกาลใด ที่เราได้บรรลุพระอนุตรสัมมาสัมโพธิญาณ หากมีสรรพสัตว์มีกายอันเลวทรามมีอินทรีย์อันไม่ผ่องใสไร้เขลาเบาปัญญา ดาบอดหรือหูหนวกเป็นใบ้หรือหลังค่อม สารพัดพยาธิทุกข์ต่างๆ เมื่อได้สดับนามแห่งเราก็ขอให้หลุดพ้นจากปวงทุกข์เหล่านั้น มีสติปัญญาเฉลียวฉลาด มีอินทรีย์ผ่องใสสมบูรณ์
๗. ในกาลใด ที่เราได้บรรลุพระอนุตรสัมมาสัมโพธิญาณ หากยังมีสรรพสัตว์อันความทุกข์เบียดเบียนปราศจากที่พึ่งพิงและที่อยู่อาศัย ปราศจากแพทย์และยา ปราศจากวงศาตถาณชาติอันความยากจนชั้นแค้นมีทุกข์มาเบียดเบียนแล้ว เพียงแต่นามแห่งเราผ่านโสตของเขาทำนั้น ขอสรรพความเจ็บป่วยจงปราศไปสิ้น เป็นผู้มีความใจอันผาสุก มีบ้านเรือนอาศัยพร้อมด้วยชนสารสมบัติจนที่สุดก็จักได้สำเร็จแก่พระโพธิญาณ

๘. ในกาลใด ที่เราได้บรรลुพระอนุตรสัมมาสัมโพธิญาณ หากมีสัตว์ใดมีความเบื่อหน่ายต่อเพศแห่งตน ปรารถนาจะกลับเพศเป็นบุรุษไซ้ ฆราวาสได้สดับนามแห่งเราก็จึงสามารถเปลี่ยนเพศจากหญิงเป็นชายตามปรารถนา จนที่สุดก็จักได้สำเร็จแก่พระโพธิญาณ

๙. ในกาลใด ที่เราได้บรรลุพระอนุตรสัมมาสัมโพธิญาณ เราจึงสามารถยังสัตว์ทั้งหลายให้หลุดพ้น จากชายแห่งมารและเครื่องผูกพันของเหล่ามิชฌาทีฐิให้สัตว์เหล่านั้น ตั้งอยู่ในสัมมาทีฐิ และให้ได้บำเพ็ญโพธิสัตว์ จริยาจนบรรลุพระโพธิญาณในที่สุด

๑๐. ในกาลใด ที่เราได้บรรลุพระอนุตรสัมโพธิญาณ มีสัตว์เหล่าใดถูกต้องพระราชอาญาต้องคุมขังรับ ทัดทรรรมในคุกตารางหรือต้องอาญาถึงประหารชีวิต ตลอดจนได้รับการข่มเหงคะเนงร้ายดูหมิ่นดูแคลนเหยียดหยาม อื่นๆ เป็นผู้มีอันดับแค้นแผลนแล้ว มีใจกายอันวิปฏิสารอยู่หากได้สดับนามแห่งเรา ได้อาศัยบารมี และคุณาภินิหารย์ ของเรา ขอสัตว์เหล่านั้นจงหลุดพ้นจากปวงทุกข์ดังกล่าว

๑๑. ในกาลใด ที่เราได้บรรลุพระอนุตรสัมมาสัมโพธิญาณ มีสัตว์เหล่าใดมีความทุกข์ด้วยหิวกระหาย แล้วประกอบกุศลกรรม เพราะเหตุแห่งอาหารไซ้ หากได้สดับนามแห่งเรา มีจิตหมั่นตรึกนึกภาวนาเป็นนิตย์ เราจักประทานเครื่องอุปโภคบริโภคอันประณีตแก่เขา ยังเขาให้อิ่มหนำสำราญ แล้วจักประทานธรรมรสแก่เขา ให้เขาได้รับความสุข

๑๒. ในกาลใด ที่เราได้บรรลุพระอนุตรสัมมาสัมโพธิญาณ มีสัตว์เหล่าใดที่ยากจนปราศจากอาภรณ์ นุ่งห่ม อันความหนาวร้อนและเหลือบยุงเบียดเบียน ทั้งกลางวันกลางคืน หากได้สดับนามแห่งเราและหมั่นรำลึก ถึงเราไซ้ เขาจักได้สิ่งที่ปรารถนาและจักบริบูรณ์ด้วยชนสารสมบัติสรรพอาภรณ์เครื่องประดับและเครื่องบำรุงความ สุขต่างๆ ฯลฯ”

ครั้นแล้ว พระบรมศาสดาศากยมุนีพุทธเจ้าตรัสต่อไปว่า พระโภษชยคุรุพุทธเจ้านี้ มีพระโพธิสัตว์ผู้ใหญ่ ๒ องค์ คือพระสุริยโวโรจนะ และพระจันทรโวโรจนะ เป็นพระโพธิสัตว์ผู้ช่วยของพระโภษชยคุรุพุทธเจ้า เบื้องปลายแห่งพระสูตรนั้นทรงแสดงอานิสงส์ของการบูชาพระโภษชยคุรุพุทธเจ้า เบื้องปลายแห่งพระสูตรนั้น ทรงแสดงอานิสงส์ของการบูชาพระโภษชยคุรุว่า “ผู้ใดกิติ” ได้บูชาพระองค์ด้วยความเคารพเลื่อมใสแล้ว ก็จัก เจริญด้วย อายุ วรรณะ สุขะ พละ ปราศจากภัยบีฑา ไม่ฝืนร้าย ศัสตราวุธทำอันตรายมิได้ สัตว์ร้ายทำอันตรายมิได้ โจรภัยทำอันตรายมิได้ ยาพิษทำอันตรายมิได้ ฯลฯ” นอกจากนี้ทรงแสดงถึงพิธีจัดมณฑลบูชาพระโภษชยคุรุอีก ด้วยว่า ต้องจัดพิธีมีเรื่องบูชาอย่างนั้นๆ และทรงประทานพระคาถาบูชาพระโภษชยคุรุด้วยในเวลาตรัสพระคาถานี้ พระบรมศาสดาทรงประทับเข้าสมาธิชื่อ “สรวสัตว์ทุกขภินทนาสมาธิ” ปรากฏรัศมีไฟโรจน์ขึ้นเหนือพระเกตุมาลา แล้วจึงตรัสพระคาถามหาธารณี ดังนี้

“นโม ภควเต โภษชยคุรุ ไวฑูรยปรุการาชาเย ตถาคตยารุเต สมยกุสมพุทฺธาย โอมุ โภเชชฺเย โภเชชฺเย สมุรคเตสฺวาหุ”

ครั้นตรัสพระมหาธารณีนี้แล้ว พสุธาภิรมย์ปนาทหวาดไหว แสงสว่างอันโอฬารก็ปรากฏสัตว์ทั้งปวงก็ หลุดพ้นจากสรรพพยาธิ บรรลุสุขสันต์อันประณีตแล้วพระบรมศาสดาจึงตรัสว่า “ดูก่อนภิกษุไซ้ ถ้ามีกุลบุตรกุลธิดาใดอันพยาธิทุกข์เบียดเบียนแล้ว ถึงตั้งจิตให้เป็นสมาธิแล้วนำพระมหาธารณีบทนี้ ปลุกเสกอาหารหรือยาหรือน้ำดื่มครบ ๑๐๘ หน แล้วดื่มกินเข้าไปเถิด จักสามารถดับสรรพปวงพยาธิได้ ฯลฯ” พระสูตรนี้ตอนปลายๆ ยังมี เรื่องราวพิศดารอีกมากแต่จำต้องขอตัดไว้เพียงเท่านี้ เป็นอันว่าท่านผู้อ่านได้ทราบถึงความศักดิ์สิทธิ์และความสำคัญ ของพระพุทฺธโภษชยคุรุโดยสังเขปเท่านี้ สำหรับพระคาถามหาธารณีนั้นท่านพระคณาจารย์สร้างพระกริ่งได้และ ควรนับถือว่าเป็นมนต์ประจำพระกริ่ง โดยเฉพาะทีเดียว

เมื่อความศักดิ์สิทธิ์อิทธิฤทธิ์ของพระพุทธรูปโลหะชัยคุรุปรากฏตามที่ได้พรรณามา พวกพุทธศาสนิกชน ฝ่ายลัทธิมหายาน จึงเคารพนับถือยิ่งนัก มีพระพุทธรูปของพระโลหะชัยคุรุชากันทั่วไปในวัด ประเทศจีน ญี่ปุ่น ธิเบต เกาหลีและเวียดนามที่สุดจนในประเทศเขมรและประเทศไทย สำหรับประเทศไทยแม้จะนับถือพระพุทธรูป ฝ่ายลัทธิวัชรยานแต่ก่อนนั้นขึ้นไป เราก็เคยรับเอาลัทธิมหายานมานับถืออยู่ระยะหนึ่งเป็นลัทธิมหายาน ซึ่งแพร่ขึ้นมาจากอาณาจักรศรีวิชัยทางใต้และที่แพร่หลายมาจากเขมร ไทยเพิ่งจะเปลี่ยนมานับถือพระพุทธรูป ฝ่ายลัทธิวัชรยานเมื่อยุคกรุงสุโขทัยนี้เท่านั้น อาณาจักรศรีวิชัยซึ่งตั้งแคว้นแคว้นอยู่บนคาบสมุทรมลายู ตั้งแต่ พ.ศ. ๑๒๐๐-๑๗๐๐ รวมเวลานานราว ๖๐๐ ปี เป็นอาณาจักรที่เคารพนับถือพระพุทธรูปลัทธิมหายานและนำลัทธิ มหายนานี้ให้แพร่หลายในหมู่เกาะชวา มลายู ตลอดจนมาจนถึงลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยา ส่วนเขมรนั้นปรากฏว่ามีลัทธิ มหายนานี้และลัทธิพราหมณ์เจริญแข่งกัน กษัตริย์ของเขมรหรือขอมในสมัยนั้นบางองค์ก็เป็นพุทธมามกะ บางองค์ ก็เป็นพราหมณ์มามกะ ในราว พ.ศ. ๑๕๔๖-๑๕๕๒ กษัตริย์เขมรพระองค์หนึ่งทรงนามว่า พระเจ้าสุริยวรมันที่ ๑ ทรงเลื่อมใสในพระพุทธรูปมากจนถึงกับเมื่อสวรรคตแล้วมีพระนามว่า “พระบรมนินวารณบท” พระองค์เป็น เชื้อสายกษัตริย์จากอาณาจักรศรีวิชัย ฉะนั้น จึงไม่ต้องสงสัยว่า ลัทธิมหายานจะไม่เพียงฟุ้งขึ้น ในรัชสมัยของพระองค์ แต่ก็มีกษัตริย์อีกพระองค์หนึ่งคือ พระเจ้าชัยวรมันที่ ๗ ทรงครองราชระหว่าง พ.ศ. ๑๗๒๔-๑๗๔๘ พระองค์ ทรงเป็นมหายานพุทธมามกะโดยแท้จริง ทรงพยายามจรรโลงลัทธิมหายานให้ซึมซาบเข้าไปในจิตใจของปวงชน ทรงเป็นพระมหाराชาธิราชองค์สุดท้ายของเขมร เพราะเมื่อสิ้นรัชสมัยแล้ว เขมรก็เข้าสู่ยุคเสื่อม พระเจ้าชัยวรมันที่ ๗ พระองค์นี้ปรากฏว่าเป็นผู้สร้างเมืองใหม่ ชื่อนครชัยศรี คือ ปราสาทพระขรรค์สำหรับเป็นพุทธสถานประดิษฐาน พระปฏิมาอวโลกิตศวรรโพธิสัตว์อันเป็นพระโพธิสัตว์แห่งเมตตากรุณาที่สำคัญอย่างยิ่งองค์หนึ่งของลัทธิมหายาน ทรงสร้างขึ้นเพื่ออุทิศแด่พระเจ้าธรณินทรวรมันพระชนก แล้วสร้างปราสาทตาพรหม ประดิษฐานพระปฏิมาปรัชญา ปารมิตาโพธิสัตว์แห่งปัญญา อุทิศแด่พระวราชมารดา มีจารึกกล่าวว่า ปราสาทตาพรหมเป็นอวาสา สำหรับ พระมหาเถระ ๑๘ องค์ และสำหรับภิกษุอีก ๑,๗๕๐ รูปด้วย แล้วทรงสร้างพระปราสาทบายนเป็นที่ประดิษฐาน พระรูปสนองพระองค์เอง นอกจากนี้ปรากฏในศิลาจารึกตาพรหมว่า พระเจ้าชัยวรมันที่ ๗ ได้สร้างโรงพยาบาล คือ “อโรคยาศาลา” เป็นทานทั่วพระราชอาณาจักรถึง ๑๐๒ แห่ง ด้วยทรงเคารพนับถือพระพุทธรูปโลหะชัยคุรุยิ่งนัก จึง ทรงพยายามอนุวัติตามพระพุทธรูปของพระพุทธรูปเจ้าพระองค์นั้น

นอกจากนั้นกษัตริย์นักก่อสร้างพระองค์นี้ ยังได้สร้างรูปพระปฏิมา “ชยพุทธมหานาถ” พระราชทานไป ประดิษฐานไว้ในเมืองอื่นๆ ๒๓ แห่ง ทรงสร้างธรรมศาลา ขุดสระน้ำ สร้างถนนจากข้อเท็จจริงทางประวัติศาสตร์ เหล่านี้ จึงกล่าวได้ว่าพระกริ่งปทุมของเขมรได้สร้างขึ้นอย่างแพร่หลายกว่าทุกยุคในรัชสมัยพระเจ้าชัยวรมันที่ ๗ นี้ เพื่ออุทิศบูชาแด่พระพุทธรูปโลหะชัยคุรุ และได้มีการสร้างบ้างแล้วในรัชสมัยพระเจ้าสุริยวรมัน ที่ ๑ ในการสร้างนั้น ได้มีพิธีปลุกเสกประจุฤทธิ์เข้าไปตามกระบวนลัทธิมหายาน ซึ่งปรากฏในพระพุทธรูปโลหะชัยคุรุไวฑูรยประภา ราชา มูลประณิธานสูตรนั้น พระกริ่งปทุมจึงมีฤทธาภาพศักดิ์สิทธิ์ภายหลังเมื่อลัทธิมหายานเสื่อมสูญ คติการสร้างพระกริ่ง ยังคงสืบทอดกันมาและกลับมาแพร่หลายในหมู่ชาวไทย ลาว แต่นานวันเข้าก็ลืมประวัติเดิม วิธีสร้างแบบเดิม ทั้งนี้ เพราะพระสูตรมหายานเป็นภาษาสันสกฤตเลื่อนหายไปตามลัทธิมหายาน ด้วยพระเกจิอาจารย์ ท่านได้ดัดแปลงวิธี การสร้างใหม่ตามแบบไสยเวท เช่น การลงยันต์ ๑๐๘ และนะแปดมิ่ง ๑๔ นะในแผ่นโลหะ เป็นต้น ซึ่งก็ให้ผลความ ศักดิ์สิทธิ์ไม่ยิ่งหย่อนกว่ากัน ถ้ามาตรวจทำให้ถูกพิธีกรรมใหม่นี้จริงๆ ส่วนเม็ดกริ่งในองค์พระนั้นสันนิษฐานได้เป็น ๒ ทาง คือทางหนึ่งเพื่อเป็นสัญลักษณ์แห่งพระพุทธรูปอานันมีคุณลักษณะอนาภิเบียงต้นไม่ปรากฏ จึงทำเป็นเม็ด กลม อีกทางหนึ่งชะรอยจะอนุวัติตามคติที่ว่าแม่เพียงได้สดับพระนามก็อาจให้ได้สดับ พระนามก็อาจให้ได้รับ ความสวัสดิได้ จึงใช้ประจุเม็ดกริ่งไว้ เพราะเมื่อสั่นองค์พระทุกครั้งจะได้บุญ ๒ ต่อ คือผู้สั่นเท่ากับได้เจริญภาวนา ถึงพระโลหะชัยคุรุส่วนผู้อื่นที่ได้ยินเสียงกริ่งก็พลอยได้บุญตามไป ฉะนั้น

ส่วนพระกริ่งเขมร พระเจ้าปทุมสุริยวงศ์ พระเจ้าแผ่นดินเขมรเป็นผู้สร้าง ที่ได้ยินชื่อเรียกบ่อยๆ ว่า “**พระกริ่งปทุม**” สมเด็จพระเจ้าได้รับสั่งว่าได้แบบจากพระกริ่งปฐมวงศ์ เพราะเห็นพระกริ่งที่ท่านทรงสร้างก่อนๆ นั้น พระนั่งปางมารวิชัยพระหัตถ์ซ้ายถือวชิราวุธประทับบนบัวคว่ำบัวหงาย ๗ กลีบ ด้านหลังของพระเกลี้ยงไม่มีกสิณบัว และก็ไม่มีเครื่องหมายอะไร พระองค์ทรงสร้างกริ่งในตัวเองเนื้อโลหะเป็นทองชนิดเดียวกัน

สมเด็จพระบรมราชาธิราชเจ้าอยู่หัวฯ เมื่อยังมีพระชนม์อยู่เคยเสด็จมาคุยกับเจ้าประคุณสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ สมัยเป็นพระพรหมมุนีบ่อยๆ ครั่งเหมือนกัน

การเสด็จมาคุยบ่อยครั้งเช่นนี้ ต้องคุยเรื่องพระกริ่งปทุมสุริยวงศ์ด้วยเป็นแน่ จึงขอัญเชิญพระนิพนธ์เรื่องพระกริ่งปทุมสุริยวงศ์ ที่สมเด็จพระบรมราชาธิราชเจ้าอยู่หัวฯ ทรงพระนิพนธ์ไว้ในนิราศ นครวัดตอนหนึ่ง ความว่า

“อนึ่งว่า เรา (สมเด็จพระบรมราชาธิราชเจ้าอยู่หัวฯ) มาเที่ยวนี้ได้ตั้งใจสืบสวนการเรื่องหนึ่งคือเรื่องพระพุทธรูปองค์เล็กๆ ซึ่งเรียกว่า พระกริ่ง เป็นของที่นับถือและชวนชวยกันในเมืองเรามาแต่ก่อน กล่าวกันว่าเป็นของพระเจ้าปทุมสุริยวงศ์สร้างไว้ เพราะได้ไปจากเมืองเขมรทั้งนั้นเมื่อครั้งรัชกาลที่ ๔ พระอมรโมลี (นพ) วัดบุปผาราม ลงมาส่งพระมหาปานราชาคณะธรรมยุติในกรุงกัมพูชาองค์แรก ซึ่งต่อมาได้เป็นสมเด็จพระสุคนธ์นั้น มาได้พระกริ่งขึ้นไปให้คุณดา (พระยาอภัยมณีกรมการ) ท่านให้แก่เราแต่ยังเป็นเด็กองค์หนึ่ง เมื่อเราบวชเป็นสามเณรนำไปถวายเสด็จ พระอุปัชฌาย์ (สมเด็จพระบรมราชาธิราชเจ้าอยู่หัวฯ) ทอดพระเนตร ท่านตรัสว่าเป็นพระกริ่ง พระเจ้าปทุมสุริยวงศ์นั้นมี ๒ อย่าง เป็นสีด่าอย่างหนึ่ง เป็นสีเหลืององค์ย่อมลงมากกว่าสีด่าอย่างหนึ่ง แต่อย่างสีเหลืองนั้นเราไม่เคยเห็น ได้เห็นของผู้อื่นก็เป็นอย่างสีด่าทั้งนั้น ต่อมาเมื่อเราอยู่กระทรวงมหาดไทย พระครูเมืองสุรินทร์เข้ามากรุงเทพฯ เอาพระกริ่งมาให้อีกองค์หนึ่งก็เป็นอย่างสีด่า ได้พิจารณาเทียบเคียงกันดูกับองค์ที่คุณดาให้ เห็นเหมือนกันไม่ผิดเลย จึงเข้าใจว่าพระกริ่งนั้น เดิมเห็นจะตีพิมพ์ทำที่ละหลายๆ และรูปสัณฐานเห็นว่าเป็นพระพุทธรูปอย่างจีน มาได้หลักฐานเมื่อเร็วๆ นี้ ด้วยราชทูตต่างประเทศคนหนึ่งเคยไปอยู่เมืองปักกิ่ง ได้พระกริ่งทองของจีนมาองค์หนึ่ง ขนาดเท่ากันแต่พระพักตร์มีใช้พิมพ์เดียวกับพระกริ่ง พระเจ้าปทุมสุริยวงศ์ ถึงกระนั้นก็เป็นหลักฐานว่าพระกริ่งเป็นของจีนคิดแบบอย่างตามตำราในลัทธิฝ่ายมหายาน เรียกว่า “*โกษชัยคุรุ*” เป็นพระพุทธรูปปางทรงถือเครื่องบำบัดโรค ถือบาตรน้ำมนต์ หรือผลสมอ เป็นต้น สำหรับบูชาเพื่อป้องกันสรรพโรคาพาธและอัปมงคลต่างๆ เพราะฉะนั้นพระกริ่งจึงเป็นพระสำหรับทำน้ำมนต์ เรามาเที่ยวนี้จึงตั้งใจจะสืบหาหลักฐานว่าพระกริ่งนั้นหากันได้ที่ไหนในเมืองเขมร ครั้นมาถึงเมืองพนมเปญพบพระเจ้าพระสงฆ์ที่เป็นผู้หลักผู้ใหญ่ลองได้ถามก็ไม่มีใครรู้เรื่องหรือเคยพบเห็นพระกริ่ง มีออกญาจักรีคนเดียวบอกว่า สัก ๒๐ ปีมาแล้วได้เคยเห็นองค์หนึ่งเป็นของชาวบ้านนอก แต่ก็หาได้เอาใจใส่ไม่ครั้นมาถึงนครวัดจึงมาได้ความจริงจากเมอร์ซิเออร์มาร์ชาล ผู้จัดการรักษาโบราณสถานว่า เมื่อสัก ๒-๓ เดือนมาแล้วเขาขุดซ่อมเทวสถานซึ่งแปลงเป็นวัดพระพุทธรูปชานนยอดเขามาเก็บ พบพระพุทธรูปเล็กๆ อยู่ในหม้อใบหนึ่งหลายองค์เอามาให้เราดู เป็นพระกริ่งปทุมสุริยวงศ์ทั้งนั้น มีทั้งอย่างเนื้อดำและเนื้อเหลือง ตรงกับที่สมเด็จพระอุปัชฌาย์ทรงอธิบายจึงเป็นอันได้ความแน่ว่า พระกริ่งที่ได้ไปยังประเทศเรามาก่อนนั้นเป็นของหาได้ในกรุงกัมพูชาแน่ แต่จะนำมาจำหน่ายจากเมืองจีน หรือพวกขอมจะเอาแบบพระจีนมาหล่อขึ้นในประเทศขอมข้อนี้ไม่ทราบได้ พระนิพนธ์ของสมเด็จพระบรมราชาธิราชเจ้าอยู่หัวฯ ตอนนี้ก็เห็นชัดว่า พระกริ่งปทุมสุริยวงศ์ใครเป็นผู้สร้างและแพร่หลายมาเมืองไทยเรามากพอควร

ตัดตอนจาก “มรดกล้ำค่า สมเด็จพระสังฆราชแพ ดิสสทวมหาเถร”

โดย บุญเหลือ ออประเสริฐ หน้า 39-46